

**PROTOPOPUL DR. ȘTEFAN CIOROIANU (1886 – 1970)
-EVOCARE-**

Preot dr. Valentin Bugariu

În încheierea unui medalion comemorativ închinat protopopului comloșan, un teolog ortodox român aduce discuția publicării operei cărturărești spunând: „La 90 de ani de la nașterea sa admiratorii săi ar face un bun serviciu publicând unele din predicile sale în volum”¹. Lucrul acesta a rămas însă fără nicio urmare. Puțini sunt astăzi care mai știu câte ceva de Ștefan Cioroianu și faptele sale din cultura bănățeană.

Ștefan Cioroianu s-a născut la 6 octombrie 1886 la Comloșu Mare. Tatăl său, Ioan, a fost ani de-a rândul președintele Comitetului parohial și cântăreț bisericesc. Profesorul de muzică Atanasie Lipovan venea adesea la Comloș pentru a auzi din gura acestuia irmoasele sărbătorilor și Mărire de la Sfințirea apei la Botez². Mama, Persida a fost o bună credincioasă. Rămas însă orfan este crescut de bunica sa după tată, Maria.

Școala primară a urmat-o în satul natal, având ca învățător pe Iuliu Vuia. Liceul cl. I îl urmează la Zenta³, iar celelalte șapte clase la Kikinda Mare. Absolvind studiile liceale trece aici maturitatea cu foarte bine (Jelesen erett). Cu o bursă a Fundației Trandafir din Sibiu studiază Dreptul la Budapesta, apoi Teologia la Cernăuți încununată cu o teză de doctorat în 1911. La Cernăuți a fost coleg de studii cu Ioan Broșu, Romul Câdea, Silviu Dragomir și Nicolae Cotos⁴.

¹ Nicolae Neaga, *Protopopul Ștefan Cioroianu*, în rev. „Mitropolia Banatului”, 1976, nr. 9-12, p. 715. (Se va prescurta în continuare *Protopopul...*).

² Nicolae Neaga, *Protopopul...*

³ Informația potrivit căreia Ștefan Cioroianu și-a început studiile liceale la Deta este eronată. Acest lucru apare în vol. *Banatul și Marea Unire 1918*, Ed. Mitropolia Banatului, Timișoara, 1992, p. 186. (autor prof. Ioan Munteanu). În ultima cercetare monografică închinată orașului, *Deta. Album monografic*, Editura Solness, Timișoara 2012. Prof. Ioan Traia amintește de existența Liceului Real în urbe începând cu 1914. p. 119. Or în 1911 Cioroianu absolvă doctoratul în teologie.

⁴ Nicolae Neaga, *Protopopul...*

Căsătorindu-se cu Elena Mezin din Nerău a ajuns în 1913 preot la Comloșu Mare unde a slujit până în 1969, protopop al tractului Banat-Comloș (1921-1940), după 1940 până în 1944⁵ consilier cultural al Episcopiei Timișoarei⁶.

Pe tărâm național a fost ales la întrunirea electorală din 7 noiembrie 1918 ca delegat al localității la Adunarea Națională de la Alba – Iulia.

Ca slujitor al Bisericii a luptat pentru reactivarea Episcopiei la Timișoara, lucrul acest fiind necesar sub raport pastoral în primul rând. Acesta reiese dintr-un *Act de Aderență* al preoților din Protopopiatul Banat – Comloșului, primul între semnatari fiind Dr. Ștefan Cioroianu, protopop: „Subsemnații preoți din tractul protopopesic al Banat – Comloșului, cerem înființarea pe orice cale a Episcopiei ort. Române din Timișoara, fiindcă de existența ei este strâns legată înflorirea ortodoxismului și a vieții naționale în aceste părți, între neamurile și confesiunile străine, cari zilnic se organizează pe toate terenele, cel economic, religios și cultural, căutând tacite să ne ieie terenul de sub picioare...”. Actul este semnat de 24 de preoți între care se rânduiesc și Prof. Gh. Cotoșman de la Jimbolia și Dr. Petru Fleșeriu din Sănnicolaul Mare.

Ca slujitor al bisericii din Comloș este autor a numeroase predici și meditații care au apărut în presa vremii: „Biserica și Școala”, „Foaie Diecezană”, „Biserica Ortodoxă Română”, „Telegraful român”, „Duh și adevăr”. De asemenea a publicat mai multe broșuri în colecția „Biblioteca bunului creștin”, editată de Episcopia Aradului, lucrări de omiletică (predică tematică, predică ocazională (panegiric) și pastorală: *Viața creștinească*, Arad, 1916, 70 p.; *Merinde pentru sufletele credincioase. Cuvântări ocazionale*, Arad, 1917, 131 p.; *Dor de lumină*, Arad, 1917, 180 p.; *Brazde în ogorul lui Hristos*, Arad, 1918, 132 p.; *Lauda crinilor. Cuvântări la botez*, Timișoara, 1924, 96 p.; *Un trup și un suflet. Cuvântări la cununii*, Arad, 1930, 90 p.; *Nu plânge! Cuvântări funebre*, Arad, 1930, 222 p.; *Cinstiți și ajutați Biserica, Preotul nostru, Despre rugăciune, Despre jurământ, Să fim buni creștini și români*⁸.

Pentru aceste merite predicatoriale și pastorale s-a vehiculat chiar numirea protopopului Cioroianu ca profesor de Teologie Practică la Academia Teologică din Caransebeș. Episcopia din Caransebeș încă prin 1937 a discutat aducerea unui profesor cu experiență la catedra de Teologie Pastorală, în ședința Consiliului Eparhial din 10 ianuarie 1938 s-a făcut însă propunerea să fie

⁵ Florin Dobrei, *Momente din trecutul parohiei Timișoara – Fabric și din activitatea editorială a slujitorilor ei reflectate în paginile revistei „Altarul (Mitropolia) Banatului”* în vol. Cosmin Panțuru (coord.), *Tradiție și modernitate în mărturisirea credinței. 100 de ani de la sfințirea Bisericii „Sfântul Ilie” din Timișoara – Fabric*, Editura Astra Museum, Sibiu/ Editura Partoș, Timișoara, 2013, p. 45.

⁶ Mircea Păcurariu, *Dicționarul teologilor români*, Ediția a doua revăzută și adăugită, Editura Enciclopedică, București, 2002, p. 102. (Se va prescurta în continuare *Dicționarul teologilor...*).

⁷ Gheorghe Cotoșman, *Bănățenii și Episcopia Timișorii*, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeș, 1938, p. 375.

⁸ Mircea Păcurariu, *Dicționarul teologilor...*, p. 102.

invitat pentru acest post, fără concurs, protopopul dr. Ștefan Cioroianu. Desigur că a fost doar un plan, o discuție pe această temă, care nu s-a finalizat, întrucât cel în cauză avea 52 de ani, era preot și protopop în Comloșu Mare, deci cu o situație materială mult mai bună decât îi putea oferi Caransebeșul⁹.

Apropierea sufletească de mitropolitul Lăzărescu data iată din vremea când acesta arhipăstorea la Caransebeș. Ajuns episcop la Timișoara, protopopul a devenit consilier cultural editând din această postură revista „Duh și adevăr” care a apărut neîntrerupt din 1941 până în 1948. Revista purta precizarea „Organ omiletic al preoției din Eparhia Ortodoxă Română a Timișorii”. Adresa redacției era: Timișoara II, Str. A. Șaguna, nr. 12. Publicația a apărut lunar sub patronajul P. S. Episcop Vasile, comitetul de redacție fiind alcătuit din prot. dr. Ștefan Cioroianu (director), pr. Melentie Șora și pr. Victor Vlăduceanu.

Primul număr a apărut în luna iulie a anului 1941. Cuprinsul este format din editorialul semnat de directorul revistei, predici, revista cărților (prezentări bibliografice n. n.), sinaxar, ecouri (însemnări n. n.). Cuvântul de început intitulat „Prima brazdă” poartă iscălitura prot. dr. Ștefan Cioroianu care plează apariția revistei în încercarea de a contraataca moravurile rele: „...Ce pacoste înseamnă aerul stricat pentru un om singuratic, aceeași pacoste înseamnă moravurile rele la un popor, fiindcă el singur își sapă mormântul. Societatea omenească, în care s-au cuibărit ca niște morburii lipicioase și pustiitoare, minciuna, furtul, lenea, mândria, calomnia, egoismul și alte multe păcate urâte, nu poate exista multă vreme, fiindcă ea după legea firii, trebuie să se prăbușească ca un arbore putred. [...] Revista de față pe care o întemeiem cu ajutorul lui Dumnezeu și concursul oamenilor de bine își propune o singură țintă: să examineze cu frica de Dumnezeu și cu iubire curată față de aproapele cât de departe sau cât de aproape cad de adevăratul creștinism faptele fiilor Bisericii noastre strămoșești. [...] Pornim la muncă nu cu gândul de a se isprăvi minuni cu răsunet mare și de a ne ridica cu știința noastră omenească asupra tuturor, ci cu o rugăciune fierbinte către Mântuitorul, care a murit pe cruce pentru mântuirea oamenilor, să ne binecuvinteze străduințele noastre de bine și să ne îngăduie și nouă măcar un strop din lumina cerească de a readuce în staulul sfânt al bisericii noastre strămoșești toate oile rătăcite de la turma românească și creștinească”¹⁰.

Și tot o „rugăciune” este și rugămintea din ultima pagină a revistei din Apel: „Rugăm pe frații preoți, ca după primirea revistei să binevoiască a ne trimite abonamentul, deoarece nu dispunem de fonduri, revista susținându-se

⁹ Petrică Zamela, *Mitropolitul Vasile Lăzărescu al Banatului (1894-1969). Monografie istorică*, Editura Universității din Oradea, Oradea, 2011, p. 56.

¹⁰ Ștefan Cioroianu, *Prima brazdă*, în „Duh și adevăr”, 1941, nr. 1, p. 2-3.

exclusiv din abonamente”¹¹. Din foaia de gardă aflăm că abonamentul anual s-a ridicat la 180 lei, iar un singur exemplar 15 lei.

Revista a publicat de-a lungul celor opt ani de apariție și predici din volumele protopopului Cioroianu așa cum ar fi: „Cuvântare la botezul unei fete sectare” sau „Cuvântare la botezul unui predicator sectar” care inițial au apărut în volumul omiletic *Lauda crinilor*¹². Meditațiile protopopului Cioroianu au prins contur în forma unor îndemnuri pastorale, pildă vie este articolul *Spre sfintele mănăstiri*¹³. În fiecare predică tipărită același autor insistă în actualizarea cuvântului de învățătură duminical, fiecare din aceste lucrări se încheie cu un sfat practic, așa cum ne arată predica din luna Rusaliilor (Sfinte Treimi n. n.): „...Iată cum trebuie să se poarte oamenii într-o societate creștină. Să se iubească unii pe alții, să se lumineze unii pe alții, să se ajute la rău unii pe alții, să se caute deci fieștecare creștin să ușureze greutățile și durerile fratelui său”¹⁴.

O caracteristică a scrisului conducătorului redacției a fost însușirea apologetică de apărare a credinței ortodoxe împotriva sectelor dar și a celor care neagă existența și purtarea de grijă (pronia) lui Dumnezeu invocând dovezi „științifice”. Mărturia autorului îmbină latura practică cu amintirea unor teologi apuseni care combat la rândul-le dezvoltă apologetica creștină: „Timpul modern cere imperios să răspundem la atacurile îndreptate contra Bisericii și contra credinței creștine în formă de știință omenească. Îmi amintesc cu drag figura memorabilă a profesorului de teologie pastorală de la facultatea protestantă din Viena, dl. Zimmermann, care a fost chemat la postul său de mare dascăl după treizeci de ani de preoție...”¹⁵.

Revista „Duh și adevăr” prin redactorii ei interni (cei din redacție) și externi (colaboratori) între care îi amintim pe protopopul Ștefan Cioroianu, protopopul Melentie Șora, preotul Victor Vlăduceanu, consilierul Marcu Bănescu, preotul Traian Golumba, profesorul Dumitru Belu, vicarul Gheorghe Cotoșman, preotul Corneliu Sârbu, protopopul Gheorghe Geția, alături de cea de-a doua publicație a Eparhiei „Biserica Bănățeană” au contribuit la zidirea sufletească a cititorilor lor¹⁶.

Odată cu numărul 4 – 6 din anul 1947 în rubrica „Ecouri, note și comentarii” avem însemnarea „Brazdă nouă” continuare a editorialului program din primul număr al publicației care precizează următoarele: „Având binevoitorul concurs al ilustrului scriitor bisericesc, Dr. Grigorie Cristescu, titularul catedrei de Omiletică de la Facultatea de Teologie din București și a altor buni profesori

¹¹ *Apel*, p. 40.

¹² Din „Duh și adevăr”, 1942, nr. 5-6, p. 14-18.

¹³ în „Duh și adevăr”, 1943, nr. 7 – 9, p. 7 – 9.

¹⁴ „Duh și adevăr”, 1945, nr. 4 – 6, p. 75.

¹⁵ Ștefan Cioroianu, *Cuvântările apologetice*, în „Duh și adevăr”, 1947, nr. 4 – 6, p. 8.

¹⁶ Marius Florescu, *Presa religioasă bănățeană*, în vol. *Vatră nouă 2000-2010. Interferențe culturale*, Editura David Press Print, Timișoara, 2010, p. 78-79.

universitari, precum și a preoților de seamă, <<Duh și adevăr>>, cu acest număr trag brazdă nouă, adâncă în ogorul omileticii românești. Va căuta să popularizeze pe cei mai renumiți predicatori din întreaga țară, cultivând predica, cel mai puternic mijloc de evanghelizare”¹⁷. Pe copertă sunt menționați acești colaboratori, unii au publicat chiar înainte de acest an. De la București: profesorul Iuliu Scriban, patrologii Dumitru Fecioru și Ioan G. Coman, Grigorie Cristescu, Gala Galaction, Toma Chiricuță și Gheorghe Paschia; de la Sibiu, alături de Corneliu Sârbu sunt consemnați: Dumitru Belu, Nicolae Mladin și Simeon Radu, din Timișoara: Iova Firca, Ioan Petreună și Sofron Vlad. Caransebeșul era reprezentat de Laurențiu Busuioc și Gheorghe Cotoșman. Brașovul, Aradul, Clujul și capitala Bucovinei, Cernăuți au avut câte un colaborator: Vasile Coman, Ilarion Felea, Florea Mureșan și Ștefan Slevoacă.

Revista omiletică condusă de Dr. Ștefan Cioroianu a cunoscut și etape grele, lipsa banilor, scumpirea tiparului dar și neplătirea la timp a abonamentelor, toate ca urmări ale războiului dar și a crizei politice românești. Din rubrica „Administrative” aflăm: „Cu toate eforturile noastre, o mulțime de abonați, nu și-au satisfăcut încă obligațiile lor, fiind în restanță cu abonamentul pe anii trecuți. Rugăm pe toți aceștia să binevoiască a înțelege datoria lor ca și greutățile prin care trecem, achitând de urgență abonamentele restante, căci în caz contrar suntem nevoiți a le suspenda trimiterea revistei”¹⁸.

O ultimă contribuție a protopopului comloșan este cea din aria culturii bănațene. Prin contribuția sa, în 1921 protopopul a fost mandat să înființeze un Despărțământ la Comloșu Mare în care intrau comunele: Comloșu Mare, Constanța, Grabați, Bobda, Bulgăruș, Cărpiniș, Cetad (Lenauneim), Checea Română, Iecea Mare, Iecea Mică, Lovrin, Nămăt, Șandra, Satu Nou (Uihei), Gottlob, Beba Veche, Jimbolia și Pustiniș. După Război, în 1946 tot protopopul este cel care reia activitatea despărțământului care a funcționat până în 1948¹⁹.

Prin cele relevate până aici nădăjduim să fi contribuit măcar în parte la creionarea personalității protopopului Ștefan Cioroianu, ctitor de presă bisericească bănațeană.

¹⁷ „Duh și adevăr”, 1947, nr. 4 – 6, p. 31.

¹⁸ „Duh și adevăr”, 1945, nr. 7 – 9, p. 88.

¹⁹ Dumitru Tomoni, *Societate, cultură și politică „Astra” în Banat (1896-1948)*, Editura Învierea, Timișoara, 2009, p. 253-254; 431.